

Asia: VN/33762/2023

Arviointimuistio terveydensuojelulainsäädännön kokonaisuudistusta varten

Lausunnonantajan lausunto

Yleistä arviointimuistiosta

-

Luku 1 - Taustaa kokonaisuudistuksesta

-

Luku 2 - Nykytilan kuvaus

-

Yleistä

Arviointimuistiossa (s. 22-23) otetaan kantaa lain nimikkeeseen ja todetaan, että lain nykyinen sisältö painottuu erityisiin elinympäristön terveellisyyttä

koskeviin osa-alueisiin. Nimike "terveydensuojelulaki" luo mielikuvan laajemmasta yleisestä terveydensuojelusta, kun tosiasiallisesti kyse on ympäristöperäisten terveysriskien hallinnasta. Näin ollen esimerkiksi nimike "laki ympäristöperäisten terveysriskien hallinnasta" tai "laki terveellisestä elinympäristöstä" kuvaisi paremmin lain sisältöä kuin terveydensuojelulaki.

Luku 1 - Yleiset säännökset

Arviointimuistiossa todetaan (s. 31), että terveyden edistäminen mainitaan yhtenä terveydensuojelulain yleisistä periaatteista, mutta käytännössä sen merkitys jää usein terveyshaitan ehkäisemisen tai poistamisen varjoon. Lisäksi mainitaan, että lainsäädäntöä olisi tärkeää kehittää siten, että terveyden edistämisen tavoitteet otettaisiin paremmin huomioon. Kuitenkaan lain tavoitteessa tämä ei näy. Ehdotuksessa lain kehittämiseksi (s. 33) on kirjattu lain tavoitteesta seuraavalla tavalla:

Lain tavoitteena on edistää ihmisten terveyttä poistamalla elinympäristön vaaratekijöitä ja hallitsemalla riskejä, jotka voivat vaikuttaa haitallisesti ihmisten terveyteen. Lisäksi lain

tarkoituksena tulisi olla ihmisille ja yhteiskunnalle aiheutuvien haittojen ehkäiseminen ja vähentäminen. (s. 33)

Opetushallitus esittää pohdittavaksi, olisiko syytä kirjata lain tavoitteeseen ja tarkoitukseen myös elinympäristön kehittäminen terveyttä ja turvallisuutta lisääväksi, jos lakia halutaan kehittää niin, että terveyden edistämisen tavoitteet otettaisiin aiempaa paremmin huomioon.

Luku 2 - Viranomaiset ja niiden tehtävät

-

Luku 4 - Ilmoituksenvarainen toiminta

Opetushallitus kiinnittää huomiota arviointimuistiossa (s. 81) käytettyyn termiin ”Aikuisille tarkoitetut oppilaitokset”. Mahdollisesti tällä termillä viitataan vapaan sivistystyön oppilaitoksiin. Opetushallitus pyytää huomioimaan, että vaikka vapaan sivistystyön oppilaitoksissa opiskelevat ovat valtaosaltaan aikuisia, opiskelee näissä myös lapsia ja nuoria. Vapaan sivistystyön oppilaitoksiin kuuluvissa kansanopistoissa opiskelee myös oppivelvollisuusikäisiä nuoria kokopäiväisessä koulutuksessa (oppivelvollisille suunnattu vapaan sivistystyön koulutus) ja osa heistä opiskelee internaattimuotoisesti, jolloin nuoret asuvat oppilaitoksen asuntolassa. Tällaiset kansanopistot tulisi riskiperusteisessa luokittelussa sijoittaa kohtaan a) Suuren riskin kohteet. Lisäksi vapaan sivistystyön oppilaitoksista kansalaisopistoissa järjestetään taiteen perusopetusta. Näissä koulutuksissa lapset ja nuoret ovat enemmistönä.

Päiväkodit, lasten ja nuorten kokoontumispaikat sekä oppilaitokset (s. 80)

Päiväkotien, lasten ja nuorten kokoontumiseen liittyvien toimintojen järjestämispaikkojen sekä esi- ja perusopetusta, ammatillista koulutusta, lukiokoulutusta, korkeakoulutusta, taiteen perusopetusta tai vapaata sivistystyötä järjestävien oppilaitosten valvonta on erityisen tärkeää, koska näissä tiloissa oleskelee säännöllisesti suuria määriä lapsia, nuoria ja aikuisia. Terveysturvallisia riskejä on näissä tiloissa arvioitava säännöllisesti. Näiden riskien hallinta on tärkeää paitsi terveyshaittojen ehkäisemiseksi, myös oppimisympäristöjen turvallisuuden ja viihtyisyyden takaamiseksi. Tasa-arvon ja yhdenvertaisuuden turvaaminen on osa turvallisen ympäristön ja siihen myös kohdennettava valvontaa.

Valvonnassa tulisi painottaa ennakoivaa lähestymistapaa, jossa toiminnanharjoittajien selvillä olo - velvollisuutta ja omavalvontaa tuetaan ohjeistuksella ja opastuksella. Erityisesti päiväkodeissa ja oppilaitoksissa ilmanvaihto, tilojen puhtaanapito, sisäilman laatu ja melutaso ovat keskeisiä valvonnan kohteita. Lisäksi ammatillisissa oppilaitoksissa on oppimisympäristöjä, joissa käytetään ammattialaan liittyviä välineitä, laitteita, aineita ja materiaaleja, jolloin näiden seikkojen turvallisuuteen tulee kiinnittää erityistä huomiota ja valvontaa. Näissä tiloissa fyysisiä tarkastuksia tulisi kohdentaa tiloihin, joissa käyttöaste on korkea tai joissa on havaittu aiempia ongelmia.

Päiväkodeissa valvonnan tulee painottua erityisesti leikki- ja lepohuoneiden sisäilman laatuun, pintojen hygieniaan ja päivittäisen siivouksen tehokkuuteen sekä kesäajan korkeisiin huonelämpötiloihin. Lasten ja nuorten kokoontumispaikkojen, kuten harrastustilojen ja nuorisotalojen osalta, valvonnassa olisi huomioitava tilojen monikäyttöisyys. Oppilaitoksissa, erityisesti korkeakouluissa ja suurissa perusopetuksen yksiköissä, valvonnan tulisi painottua riskinarviointiin, jossa huomioidaan niin tilojen pitkäaikainen käyttö kuin vaihtuvat käyttäjämäärät.

Resursseja tulisi kohdentaa riskinarvioinnin perusteella niihin kohteisiin, joissa terveydensuojelulliset riskit ovat korkeimmat, kuten vanhoihin tai huonokuntoisiin rakennuksiin sekä tiloihin, joissa on havaittu toistuvia ongelmia.

Näissä valvontakohteissa toimintaan liittyvän valvonnan lisäksi merkittävässä roolissa on myös rakennuksen kunto ja talotekniikan toimivuus, joista vastaa

rakennuksen omistaja. Valvonnassa onkin tärkeää huomioida, että rakennuksen omistaja on toiminnanharjoittajan lisäksi myös vastuullinen asiassa.

Valvonnan painottuminen ennakoivaan lähestymistapaan varmistaa osaltaan, että terveysriskejä tunnistetaan ja ennaltaehkäistään jo ennen niiden toteutumista. On tärkeää, että ennakkointiin on saatavilla riittävää ja kattavaa ohjeistusta ja opastusta selvilläolovelvollisuuden ja omavalvonnan toteuttamiseksi. On myös pohdittava, tulisiko määritellä opastuksen ja ohjauksen järjestämisvastuita, joiden avulla varmistetaan vastuutahojen osaamista, esimerkiksi sisäilmaosaamisesta.

Ehdotukset lainsäädännön kehittämiseksi:

Kohteet tulisi luokitella terveydellisen riskin perustella suuren riskin, kohtalaisen riskin ja vähäisen riskin kohteisiin.

Suuren riskin kohteet:

Suuren riskin kohteina pidettäisiin pidempiaikaiseen oleskeluun tarkoitettuja tiloja, kuten päiväkodit sekä lapsille ja nuorille tarkoitettut koulut ja oppilaitokset.

Nämä kohteet olisivat ilmoitusvelvollisia ja säännöllisen valvonnan piirissä.

Kohtalaisen riskin kohteet:

Kohtalaisen riskin kohteita olisivat lasten ja nuorten lyhytaikaiseen oleskeluun tarkoitettut tilat, kuten kerhotilat, nuorisotilat, leikkipuistojen sisätilat aikuisille tarkoitettut oppilaitokset sekä yksityiskodissa tapahtuva hoito, kuten perhepäivähoito.

Kohtalaisen riskin kohteet olisivat ilmoitusvelvollisia, mutta niiden valvontatarpeen arvioisi paikallinen valvontaviranomainen tapauskohtaisesti. Nämä kohteet voitaisiin saattaa säännöllisen valvonnan piiriin paikallisen valvontaviranomaisen harkinnan mukaan. Muutoin kohteita valvottaisiin pelkästään terveyshaittaepäilyjen perusteella. Tämä vaihtoehto on jo nykyisinkin periaatteessa mahdollinen, mutta valvontayksiköt ovat harvoin poikenneet Valviran yleisestä suunnitelmalliseen valvontaan liittyvästä ohjeistuksesta, eivätkä ole täten käyttäneet omaa harkintavaltaansa kohteiden luokittelussa. Tästä syystä vaihtoehdon toteuttaminen edellyttänee LVV:n tarkentavaa ohjeistusta kohteiden riskinarvioinnista.

Vähäisen riskin kohteet:

Vähäisen riskin kohteina pidettäisiin aikuisille lyhytaikaista tai kausiluontoista opetusta antavat oppilaitokset, kuten kesäyliopistot.

Vähäriskiset kohteet jäisivät ilmoitusvelvollisuuden ulkopuolelle. Näitä kohteita valvottaisiin terveyshaittaepäilyjen ja puutteista tehtyjen ilmoitusten perusteella.

On myös huomioitavaa, että on tiloja, joissa lyhytaikaista ja pitkäaikaista oleskelua edellyttävät toiminnot järjestetään samoissa tiloissa ja tällöin olisi tärkeää olla selkeästi määritelty, millä perusteilla ja mihin riskiluokkaan tila luokitellaan.

Ilmoitusvelvollisuus tulee olla tilasta vain kerran. Esimerkiksi jos koulun tiloissa muut toimijat järjestävät toimintaa koulun toiminta-ajan ulkopuolella, näiden toimijoiden tulee sisältyä koulun ilmoitukseen. Mikäli toimintaa (esim. iltapäiväkerho) varten on kuitenkin täysin oma tila, joka ei ole koulun käytössä, tulee tästä tehdä oma ilmoitus ellei tila jo sisälly koulun ilmoitukseen.

Perusmaksuvelvollisuuden tulisi koskea jokaista perusmaksuvelvollista toimintaa riippumatta siitä, ovatko toiminnot samassa rakennuksessa tai käyttävätkö ne samoja tiloja (esim. liikuntasali, ruokala). Nykyinen linjaus, jossa esimerkiksi samassa rakennuksessa toimivat koulu ja päiväkotinäiputetaan yhteen ja niiltä peritään yksi perusmaksu, ei ole tasapuolinen ja suosii suuria toimijoita.

Luku 5 - Talousvesi ja lämmin käyttövesi

-

Luku 6 - Jätteet ja jätevedet

-

Luku 7 - Asunnon ja muun oleskelutilan sekä yleisten alueiden terveydelliset vaatimukset

-

Luku 9 - Hautausmaat ja hautaaminen

-

Luku 10 - Tiedonhankinta, tarkastus ja valvonta

-

Luku 11 - Tutkimuslaboratoriot ja maksut

-

Luku 12 - Kiellot ja määräykset

-

Luku 13 - Pakkokeinot ja seuraamukset

-

Luku 14 - Muutoksenhaku ja päätöksen täytäntöönpano

-

Luku 15 - Erinaisia säännöksiä

-

Tietojärjestelmät

-

Terveydensuojelulain hallintomenettelyjen arviointi ja kehittämistarpeet

-

Liite 1 Sosiaali- ja terveysministeriön asetus asunnon ja muun oleskelutilan terveydellisistä olosuhteista sekä ulkopuolisten asiantuntijoiden pätevyysvaatimuksista (545/5015)

-

Taloudelliset vaikutukset

-

Ympäristövaikutukset

-

Muut ihmisiin kohdistuvat yhteiskunnalliset vaikutukset

-

Korhonen Olli
Opetushallitus